

Päivitetty 16.12.2019

Kehitysvammaisten, vammaisten ja sairaiden henkilöiden omaishoidon tuen myöntämisperusteet 1.1.2020 alkaen

Omaishoidon tuki

Omaishoitolain (937/2005) mukaan omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoitajan on oltava hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista, jotka määritellään hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Omaishoidon tukea voidaan myöntää, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa, joka on mahdollista järjestää hoidettavan kotona sopimalla siitä hänen omaisensa tai läheisensä kanssa ja tarpeellisten palveluiden avulla.

Omaishoitolain mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi (2) vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme (3) vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveystalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Oikeus kolmen (3) vuorokauden vapaaseen Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon vammaispalveluissa on myös omaishoitajalla, jonka hoidettava on kodin ulkopuolella enintään seitsemän (7) tuntia arkipäivää kohden saamassa kuntoutusta tai koulutusta tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaansa useampana alle vuorokauden pituisena jaksona.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen etuus ja sen myöntäminen perustuu yksilölliseen harkintaan. Omaishoitolaki ei takaa hoitajalle subjektiivista oikeutta omaishoidon tukeen. Omaishoidon tuki myönnetään hakemuksen jättämistä seuraavan kalenterikuukauden alusta omaishoidon tukeen varatun määrärahan puitteissa.

Päivitetty 16.12.2019

Omaishoidon tuen myöntämisen yleiset periaatteet:

- Omaishoidon tukea myönnetään pääasiassa laitoshoidon tai palveluasumista korvaavaan kotona tapahtuvaan hoitoon. Ko. palvelumuodolla tuetaan omaishoitajan voimavaroja hoitotyössä.
- Omaishoidon tuen määrää arvioitaessa huomioidaan hoidon sitovuus, vaativuus ja hoidettavan mahdolliset muut tuet ja palvelut (esimerkiksi mikäli vammainen henkilö on opiskelujen tms. vuoksi arkiviikot poissa kotoa, ei hoitotyö ole sitovaa). Hoidon ei katsota olevan sitovaa, mikäli hoidettava on yli seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukaudessa säännöllisesti muualla kuin omaishoitajan hoidettavana. Hoitotyöstä, jota ei katsota sitovaksi, myönnetään vapaata kaksi (2) vuorokautta kalenterikuukautta kohden.
- Omaishoidon tukea ei suoriteta hoitokodissa, palvelutalossa, ryhmäkodissa, asuntolassa tai tukiasumisen piirissä olevan henkilön hoidosta.
- Hoitajalla tulee olla tosiasialliset (fyysiset ja psyykkiset) edellytykset toimia omaishoitajana. Omaishoitajan terveyden ja toimintakyvyn tulee vastata hoidettavan hoidon asettamia vaatimuksia ja kodin (toimintaympäristön) tulee soveltua hoidettavan hoitamiseen.
- Omaishoidon tuki voidaan keskeyttää tai lopettaa, mikäli hoitajan ei katsota soveltuvan toimimaan hoitajana, esim. päihteiden käytön, terveysongelmien vuoksi tai jos hoidettavan edun mukainen hoito ei muutoin toteudu.
- Hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä Kainuun sote keskeyttää hoitopalkkion maksamisen keskeytyksen alkamisesta seuraavana päivänä.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät seuraavat ja arvioivat (kotikäynnein) omaishoidon tuella tapahtuvaa hoitoa. Hoitoa arvioidaan vuosittain tai tarpeen mukaan tarkistamalla hoito- ja palvelusuunnitelma.
- Hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjatut ja sovitut lyhytaikaiset hoitajaksot,- tilapäisen hoidon tai palveluasumisen jaksot vaikuttavat omaishoidon tuen saamiseen ja hoitopalkkion määrään. Mikäli hoitajan jaksamista-tukevat enemmän hoidettavan lyhytaikaiset hoitajaksot kuin hoitopalkkio, ensisijaisesti myönnetään lyhytaikaishoitoa.
- Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Hoidettavan täyttäessä 65 vuotta hänen palveluntarpeensa arvioidaan ja selvitetään yhdessä vanhuspalvelujen kanssa. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa (§ 7).

Päivitetty 16.12.2019

Erityisenä syynä määräaikaiselle sopimukselle voidaan pitää asiakkaan toimintakyvyssä tapahtuvia muutoksia (esim. lapset).

- Omaishoidon keskeytyksestä omaishoitajalla on ilmoittamisvelvollisuus. Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymällä on omaishoidon tuen takaisinperintäoikeus, mikäli ilmoitusvelvollisuus laiminlyödään.
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä voi irtisanoa omaishoitosopimuksen irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Hoitajan irtisanomisaika on yksi kuukausi. Mikäli hoidettava todellisuudessa ei ole omaishoitajan hoidettavana (esim. hoidettavan lapsen muutto toisen vanhemman luo, hoidettavan ympärivuorokautinen hoito kodin ulkopuolella, hoidettavan toisella paikkakunnalla opiskelu yms.) hoitopalkkion maksaminen keskeytetään irtisanomisajalta.
- Irtisanomisajoista riippumatta omaishoitosopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi.
- Sopimus tulee purkaa välittömästi, jos sen jatkaminen vaarantaa joko hoidettavan tai hoitajan terveyden tai turvallisuuden.
- Mikäli hoidettava saa vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua, joka on tarkoitettu päivittäisiin toimiin, jotka täysin tai osittain vastaavat omaishoitajan antamaa hoitoa, oikeutta omaishoidon tukeen ei ole.

Omaishoidon tuen maksuluokat ja hoitopalkkion porrastaminen

Maksuluokissa tulee kaikkien alla mainittujen kriteerien täytyttyä, jotta omaishoidon tukea maksetaan.

Lisäehtona on, että omaishoidon tukea maksetaan talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Asiakkaiden hoidon vaativuus ja sitovuus on määrittävin kriteeri.

Omaishoidon tuen maksamisen perusteena voidaan käyttää toimintakyvyn arviointimittareita. Päätös perustuu kokonaistilanteen arviointiin ja yksilölliseen harkintaan.

I Maksuluokka

Omaishoidon tuen hoitopalkkio on 1.1.2020 alkaen 410,59 €/kk (v. 1.1.2019 alkaen 402,34 €/kk)

- hoidettava tarvitsee päivittäin toistuvasti apua ja hoivaa (pukeutuminen, liikkuminen, syöminen, hygienianhoito) tai tarvitsee jatkuvaa valvontaa
- myönnetään pääasiassa laitoshoidoa tai palveluasumista korvaavaan kotona tapahtuvaan hoitoon

Päivitetty 16.12.2019

II Maksuluokka

Omaishoidon tuen hoitopalkkio on 1.1.2020 alkaen 546,44 €/kk (v. 2019 535,46 €/kk)

- hoidettava tarvitsee apua ja hoitoa kaikissa päivittäisissä toiminnoissa ja jatkuvaa valvontaa (pukeutuminen, liikkuminen, syöminen, hygienianhoito)
- omaishoito on vaihtoehto laitoshoidolle

Mikäli hoidettavalle järjestetään muita tukipalveluja mm. päivätoimintaa, henkilökohtaista apua jne., suoritetaan omaishoidontuen hoitopalkkio maksuluokan 1 suuruisena.

III Maksuluokka

Omaishoidon tuen hoitopalkkio on 1.1.2020 alkaen 816,90 €/kk (v.2019 800,49 €/kk)

- Omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa työtä tai toisen työtä edellyttäen, että hoitajalla ei tältä ajalta ole vähäistä suurempia tuloja, eikä oikeutta sairaskorvauslain 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan eikä oikeutta vuorotteluvapaalain 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Erityistilanteissa hoitopalkkio voidaan päättää esitettyjä maksuluokkia suuremmaksi hoidon järjestelyjen niin vaatiessa. Hoitopalkkio voidaan korottaa III maksuluokan palkkiota 30 % suuremmaksi.

Kaikissa omaishoidon tuen maksuluokissa hoidettavalla on lisäksi mahdollisuus saada hoito- ja palvelusuunnitelmansa mukaisesti tarvittavat tuki- ja muut palvelut, joista peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain ja -asetuksen sekä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän vahvistaman asiakasmaksuohjeen mukainen maksu.

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos

- hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä 4 §:n 1 momentissa edellytetään ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä taikka
- siihen on hoitajan esittämä erityinen syy.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan järjestäminen

Omaishoitolaki turvaa hoitajalle vähintään kaksi (2) vuorokautta vapaata kalenterikuukautta kohti. Lain mukaisesti Kainuun sosiaali- ja

Päivitetty 16.12.2019

terveydenhuollon kuntayhtymässä sitovaa hoitotyötä tekeväälle omaishoitajalle järjestetään vapaata kolme (3) vuorokautta kuukaudessa ja ei-sitovaa hoitotyötä tekeväälle omaishoitajalle kaksi (2) vuorokautta kuukaudessa.

Lisäksi omaishoidossa olevalle asiakkaalle voidaan järjestää muuta ympärivuorokautista hoitoa siten, että asiakkaan hoitoaika muualla kuin omaishoidossa omaishoidonvapaavuorokaudet mukaan lukien on enintään seitsemän (7) vuorokautta kalenterikuukautta kohden.

Omaishoitajan ja Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän välisessä sopimuksessa sekä hoidettavaa koskevassa hoito- ja palvelusuunnitelmassa sovitaan, miten hoidettavan hoito järjestetään omaishoitajan vapaan aikana. Hoidettavalla tai omaishoitajalla ei ole ehdotonta oikeutta valita vapaan aikaista hoitomuotoa. Perusteena tulee kaikissa tapauksissa olla ympärivuorokautinen sidonnaisuus hoitotyöhön.

Asiakasmaksu lakisääteisten vapaapäivien osalta on **xx € / vrk / 3 vrk / kk** (v. 2019 11,40 € / vrk / 3 vrk / kk). Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai hän voi säästää niitä ja pitää kerrallaan useimpia vapaapäiviä. Vapaat tulee käyttää kuitenkin kalenterivuosittain, ja omaishoidon tuen sopimuksen voimassaoloaikana.

Omaishoitajan vapaat järjestetään Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymässä ensisijaisesti käyttäen omaishoidon sijaisomaisjärjestelmää, hoidettavan kotikunnan tai muita oman toiminnan yksikköjä, tai perhehoitoa. Mikäli edellä mainituilla vaihtoehdoilla vapaita ei voida järjestää, vapaat järjestetään erityishuollon tilapäisyksikössä tai palvelusetelillä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hyväksymillä palveluntuottajilla.

Silloin kun omaishoitajan lakisääteinen vapaa järjestetään omaishoidon sijaisjärjestelmän avulla, sijaishoitajan tulee olla hoidettavan omainen tai läheinen. Sijaishoitajan kanssa tehdään sopimus sijaisomaismaidosta ja hoito tapahtuu hoidettavan kotona. Sijaishoitajalle maksetaan **58,40 €/vrk** (vuonna 2019 57,23 €/vrk). Kun omaishoitajan lakisääteinen vapaa järjestetään lyhytaikaisen perhehoidon avulla, perhehoitajalle tehdään perhehoidon toimeksiantosopimus. Perhehoitajalle maksetaan Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän hyväksymä lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio ja kulukorvaus.

Hoito ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta laaditaan yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma.

Suunnitelmaan kirjataan:

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö

Päivitetty 16.12.2019

- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien palvelujen määrä ja sisältö
- miten hoidettavien hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana
- omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastusten tarve ja toteuttaminen-
- omaishoitajan valmennuksen ja koulutuksen tarve ja järjestäminen.

Omaishoitajan hoitotehtävää tukevat palvelut

Omaishoitajalle järjestetään tarvittaessa valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten ja hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä omaishoitajan hyvinvointia ja hoitotehtäviä tukevia sosiaali- ja tervyyspalveluja. Velvollisuus järjestää valmennusta koskee omaishoitosuhteen tehneitä omaishoitajia.

- Omaishoitajan valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajuutta sekä kehittää omaishoitajaksi ryhtyvän henkilön valmiuksia omaishoitajana toimimisessa.
- Omaishoitajan hoitotehtävää tukevan koulutuksen/valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajan osaamisen kehittämistä ja valmiuksien ylläpitämistä omaishoitosuhteen aikana. Koulutus voi liittyä esimerkiksi erilaisten apuvälineiden käyttöön, ergonomisten työasentojen opettamiseen, haasteellisista tilanteista selviytymiseen tai esim. muistisairaiden, päihde- ja mielenterveysongelmaisten ja vammaisten lasten omaishoidon erityiskysymyksiin.
- Hyvinvointi- ja terveystarkastuksella tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla menetelmillä suoritettua omaishoitajan hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastusta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksen sisällöstä on annettu sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo (12.2.2015). Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5 §).

Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle annettavia sosiaali- ja tervyyspalveluja, jotka kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kodinhoitoapu ja siihen liittyvät tukipalvelut (esimerkiksi ateriat-, kylvytys- ja kuljetuspalvelu), apuvälineet, päivä- ja lyhytaikaishoito ja muut terveydenhuollon palvelut.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista voidaan periä maksuja siten kuin asiakasmaksuista on säädetty. Omaishoidon tukeen liittyvistä palveluista voidaan periä tulotasoon perustuvia palvelumaksuja (esimerkiksi kotipalveluista ja kotisairaanhoidosta).